

کتابخانه تخصصی فناوری اطلاعات علمی ایران

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و به پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادانجویان و اعضاء هیات علمی و احد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن همیشه و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال تجمیرات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات همکاران، سازمان و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشتهار نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برانست: التزام به برانست جویی از حرکت رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه های غیر علمی می آید.

واحد صفا دشت

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب سعید نفر دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته حقوق جزا و جرم شناسی که در تاریخ ۹۸/۰۶/۱۴ از پایان نامه خود تحت عنوان مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر با کسب نمره ۱۷/۵ و درجه خوب دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم .

(۱) این پایان‌نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و...) استفاده نموده‌ام ، مطابق ضوابط و رویه موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.

(۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم .

(۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی

سعید نفر

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد صفادشت

دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

گرایش: جزا و جرم شناسی

عنوان:

مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر

استاد راهنما

دکتر زینب اصغری

نگارنده

سعید نفر

تابستان ۱۳۹۸

بشکر و قدردانی

محضر سرور ارجمند سرکار خانم دکتر زینب اصغری استاد راهنمای کراتقدم که با راهنمایی‌های حکیمانانه خویش افق‌های جدیدی را در برابر دیدگانم گشودند و مرامت و الطاف

خویش قرار دادند.

که در راه کسب علم و معرفت با مهر و حوصله‌ی خود مراد یادگیری و دانش، و در تدوین این اثر، راهنمایی نمودند؛ بحال بشکر و قدردانی را دارم.

تقدیم به:

تقدیم به پدر عزیزم که با سختی و زحمتی که در طول عمر با عزت خود کشید تا حقیر به این مرحله از زندگی برسم با چشم‌های پر از برق شوق، و زیبای حضور مادرم در کنارم، که هستی‌های این راه را به امید و روشنی راه تبدیل کرده و امیدوارم بتوانم در آینده‌ی نزدیک جوایب کوی این همه محبت

آن باباشم.

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
چکیده	۱
فصل اول : کلیات	۲
۱-۱ مقدمه	۳
۲-۱ بیان مسئله	۴
۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق	۵
۴-۱ پیشینه تحقیق	۶
۵-۱ سوالهای تحقیق	۷
۶-۱ فرضیه های تحقیق	۷
۷-۱ اهداف و کاربردهای تحقیق	۷
۱-۷-۱ اهداف علمی	۷
۲-۷-۱ هدف کاربردی	۷
۸-۱ روش تحقیق	۸
۹-۱ سازماندهی تحقیق	۸
فصل دوم: مروری بر ادبیات و پیشینه پژوهش	۱۰
۱-۲ مفهوم شناسی و تاریخچه	۱۱
۲-۲ تعریف اصطلاحی	۱۲
۱-۲-۲ طبقه بندی انواع مواد مخدر	۱۲
۲-۲-۲ اقسام جرائم مواد مخدر	۱۳
۳-۲-۲ دلایل مخالفان و موافقان مجازات اعدام	۱۳
۳-۲ اهداف مجازات اعدام در جرایم مرتبط با مواد مخدر	۱۶
۱-۳-۲ اهداف مجازات اعدام در جوامع سنتی	۱۷
۲-۳-۲ هدف از مجازات اعدام در جوامع پیشرفته	۱۸
۴-۲ مجازات اعدام در مواد مخدر از منظر قانون ایران و فقه اسلامی	۱۹
۵-۲ آثار مجازات اعدام در بازدارندگی از جرائم مواد مخدر	۲۴
فصل سوم: مجازات اعدام در قبال جرائم مواد مخدر در	۲۸

۲۹	۱-۳ مقدمه
۳۰	۲-۳ ارکان عمومی جرایم مواد مخدر
۳۰	۱-۲-۳ عنصر قانونی
۳۳	۲-۲-۳ عنصر مادی
۳۴	۳-۲-۳ عنصر معنوی
۳۶	۳-۳ آراء مطروحه در زمینه مجازات اعدام در جرائم مواد مخدر
۳۸	فصل چهارم: مجازات اعدام و بازدارندگی جرایم مواد مخدر
۳۹	۱-۴ مقدمه
۴۰	۲-۴ بازدارندگی مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر به طور عام
۴۱	۳-۴ چگونگی وضع مجازات اعدام در جرائم مواد مخدر در ایران
۵۰	۴-۴ بررسی موارد مجازات اعدام مواد مخدر
۵۶	۱-۴-۴ نقش کیفر اعدام در جرائم مواد مخدر بر همکاری های بین المللی
۶۰	۲-۴-۴ تحولات سیاست جنایی تقنینی
۶۹	۳-۴-۴ کشفیات پلیس در سال ۱۳۹۶
۷۱	۴-۴-۴ نظریات مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه راجع به ماده واحده الحاق یک ماده
۷۳	۵-۴ تحولات سیاست جنایی قضایی
۷۳	۱-۵-۴ تحولات مربوط به عملکرد دادگاه ها
۷۶	۲-۵-۴ تحولات مربوط به عملکرد مأموران انتظامی
۷۷	۳-۵-۴ تحولات ناشی از عملکرد ستاد مبارزه با مواد مخدر
۷۹	۴-۵-۴ تحولات ناشی از مطالعات جامعه شناختی
۷۹	۶-۴ بررسی مطالعات میدانی صورت گرفته در مورد اعدام در جرائم مواد مخدر
۸۰	۱-۶-۴ مصاحبه با مرتکبین جرایم مواد مخدر
۸۳	۲-۶-۴ بررسی آماری ویژگیهای معدومین جرائم مواد مخدر
۸۶	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات
۸۷	۱-۵ نتایج
۹۰	منابع
۹۴	پیوست

چکیده

در این پژوهش، با دیدی تحلیلی و به صورت کتابخانه‌ای، مجازات اعدام در این قانون از منظر کیفرشناختی بررسی شده و عدم کارایی و ناتوانی آن در تأمین اهداف مجازات‌ها، عدم تناسب این کیفر با برخی رفتارهای مجرمانه موجود در قانون مزبور و نقض اصول حاکم بر مجازات‌ها به دلیل وضع و اجرای اعدام به اثبات رسیده است در اجرای قانون الحاق یک ماده به قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۲ مهر سال ۹۶ مجلس شورای اسلامی و ضرورت تسریع در اجرای آن در مواردی که احکام سابق‌الصدور مشمول تخفیف مجازات می‌شوند در قانون قبلی مجازات مربوط به مواد مخدر که در سال ۸۹ اصلاح و ابلاغ شد، تقریباً ۲۰ مورد مربوط به اعدام مشاهده می‌شود. در قانون قبلی بر اساس ماده ۴ قانون مبارزه با مواد مخدر برای کسانی که صادر کننده، ارسال کننده، توزیع کننده، سازنده و فروشنده مواد مخدر تا ۵ کیلوگرم تریاک، شیره، سوخته، تفاله تریاک و حشیش بودند، موضوع اعدام مطرح می‌شد. باید بعد از بررسی‌های قضایی مشخص شود چه تعداد طبق قانون جدید مشمول عفو اعدام قرار می‌گیرند. بر اساس قانون جدید، گروهی از افرادی که عضو باندهای بزرگ و یا در درگیری‌های مسلحانه مربوط به مواد مخدر بودند و یا از کودکان زیر ۱۸ سال برای قاچاق مواد مخدر استفاده می‌کنند، باز هم مشمول مجازات اعدام خواهند شد. افرادی که بعد از اجرای این مصوبه دستگیر شوند، به راحتی مشمول شرایط عفو نخواهند بود. هنوز تحقیقی در کشور صورت نگرفته که نشان دهند میزان اعدام‌ها در کنترل جرائم مواد مخدر موثر بوده است یا خیر؟ و آیا اعدام‌ها تا اکنون حالت بازدارندگی داشته است. زمانی که اعدام قاچاقچیان مواد مخدر را بررسی می‌کنیم، می‌بینیم تعداد قاچاقچیان در همه رده‌ها از یک گرم تا ۵۰ کیلوگرم نه تنها کاهش نیافته بلکه افزایش هم داشته است. به دلایل افراد برای ارتکاب جرم در این حوزه، مهم‌ترین دلیل مربوط به شکسته شدن احکام این حوزه است. وقتی فردی به این جرم وارد زندان می‌شود ممکن است بعد از مدتی مشمول عفو شود و حبس او از ۱۰ سال به ۵ سال کاهش یابد. همین عامل باعث می‌شود این مجازات‌ها بازدارنده نباشند.

کلید واژگان: مواد مخدر، اعدام، مجازات، قانون مبارزه با مواد مخدر؛ کیفرشناسی

فصل اول : کلیات

۱-۱ مقدمه

برخی از موضوعات به رغم آنکه به کرات مورد بحث و مطالعه قرار گرفته‌اند، همواره نو بوده و راه مطالعات جدید درباره آنها باز است، بحث مواد مخدر از جمله این موضوعات است، زیرا در بین مواردی که برای بشر هم سودمند و هم اعتیادآور و زیان بخشاند، مواد مخدر اهمیت ویژه‌ای دارد و جوامع را چه ملی و چه بین‌المللی متوجه خود ساخته است.

از تاریخ دقیق و کشف و مصرف مواد مخدر اطلاع دقیقی در دست نیست، ولی مسلم است که بشر از مدت‌ها پیش به قدرت تسکین دهنده مواد افیونی پی برده و از آنها برای تسکین درد خود استفاده می‌کرده است.

اعتیاد به مواد مخدر به عنوان یک بلای اجتماعی، پدیده‌ی شوم و خانمان‌سوز و بلیه بزرگ جهانی به شمار می‌آید، جامعه بشری از پیدایش تاکنون با بلاها و بحران‌های مختلفی مواجه بوده که برخی از آنها موجودیت و بقای انسان‌ها را در معرض تهدید قرار داده و برخی نقشه جغرافیایی و سیاسی جهان را دستخوش تغییر و تحول نموده است. مسئله مواد مخدر و استعمال و اعتیاد در همه کشورها پیشینه تاریخی دارد و لیکن آنچه این پدیده را به عنوان بلیه جهانی، تهدید کننده امنیت ملی و بین‌المللی و عامل تأثیرگذار بر سلامت فکری، جسمی و اخلاقی انسانها تبدیل کرده، قاچاق بین‌المللی آن، گسترش این تجارت سیاه مرگبار و اعتیاد و مصرف آن در جهان است، و پس از تجارت سلاح و مهمات، پرسودترین معامله جهانی است. از این رو در فرایند اقتصاد جهانی، جایگاه قاچاق مواد مخدر را نمی‌توان نادیده گرفت، هنگامی که بحث از بحران درجوامع بشری پیش می‌آید و تاریخچه بحرانها بررسی می‌شود، در هر زمان یک موضوع خاص موضوعی بحرانی بوده که توانسته است جامعه را مورد تهدید اساسی قرار دهد، زمانی بلایای طبیعی و راه‌های مبارزه با آن، زمانی بیماری‌های فراگیری و روزگاری جنگهای جهانی یا حتی قومی و قبیله‌ای بحران محسوب شده است، از دیرباز دام مواد مخدر نیز به عنوان بحرانی برای جوامع در نظر گرفته شده و دولتها و ملتها درصدد مقابله با این بحران عظیم برآمده و بر آن بودند تا خود را از آن نجات دهند.

کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نیست و مسئله مواد مخدر از مشکلات مهم و اساسی کشور ما نیز می‌باشد و امروزه به عنوان یک بلائی عمومی و خانمان‌سوز جوامع بشری به ویژه نسل جوان را به شدت تهدید می‌کند. متأسفانه امروزه گرفتاری در دام مواد مخدر طبیعی که در نقاط مختلفی از جهان تولید می‌شوند جای خود را به مواد مخدر اعتیادآور مصنوعی داده‌اند که با اشکال مختلف تهیه شده و به انحاء گوناگون بسیاری از افراد را به دام خود کشیده و زهر خود را به آن چشانیده‌اند.

۱-۲ بیان مسئله

کشورهای مختلف جهان با توجه به شرایط فرهنگی، اقتصادی، راهبردی، اجتماعی و مذهبی هر یک رویکردهای مختلفی در زمینه مبارزه با مواد مخدر به خصوص قاچاق آن وجود دارد. پیشرفت بشر در زمینه‌های گوناگون و همچنین افزایش انواع مواد مخدر سبب پیچیدگی جرائم مربوط به مواد مخدر شده است که مبارزه با این جرایم مستلزم سیاست کیفری کارآمد و استراتژی هدفمند و نه فقط سرکوبگر می‌باشد. جمهوری اسلامی ایران کشوری است که به دلایل متعدد، مواد مخدر همواره یکی از مشکلات مهم در عرصه اجتماع، سیاست، فرهنگ، اقتصاد در طول یک قرن گذشته بوده است؛ برای فایق آمدن بر این مشکل قوانین و راه حل‌های فراوانی به کار گرفته و امتحان شده‌اند که نه تنها راهگشا نبوده‌اند بلکه برخی از این قوانین بر بار مشکلات نیز افزوده‌اند. پاسخ‌هایی که کشور ایران برای مقابله با جرایم مواد مخدر به کار گرفته است اغلب سرکوبگر بوده که یکی از این پاسخ‌ها مجازات اعدام می‌باشد؛ با وجود این که کشور ما شدیدترین پاسخ کیفری را برای این جرم تعیین کرده است جرایم مربوط به مواد مخدر هر روز در جامعه ما رو به گسترش است. با توجه به تحولاتی که در چند دهه اخیر در جامعه جهانی و به تبع آن در جامعه ما رخ داده است و جوامع به سوی نرمش و انعطاف در سیاستهای قانون‌گذاری می‌روند باید دید آیا هنوز هم مبانی و توجیهاتی که برای وضع مجازات اعدام در مواد مخدر بوده است پابرجاست؟ از طرف دیگر افزایش بی‌رویه مجازات اعدام و متقابلاً عدم کاهش جرایم مواد مخدر باعث فشارهای نهادی بین‌المللی حقوق بشر در کشور ایران و افکار منفی عمومی جهانی نسبت به کشور ایران شده است و وجهت کشور را در جوامع بشری خدشه‌دار کرده است به طوری که قوانین جاکم در ایران را مهندسی شده ندانسته و این قوانین را صرفاً در راستای حفظ منافع برخی افراد می‌دانند، نه در جهت جلوگیری از وقوع جرم. تعزیر به عنوان قسمتی از مجازات‌های شرعی پس از انقلاب اسلامی در مجموعه قوانین کیفری ایران در عرصه وسیعی ظهور پیدا کرده است که ماهیت و مصادیق آن همواره مورد مناقشه علما و

حقوقدانان بوده است و تلاش در جهت سازگاری این مفهوم فقهی با اصول و قواعد حقوقی عرفی در جهت رفع مشکلات فقهی تا به امروز ادامه دارد. قانونگذار در مقام امتثال امر قانون اساسی، نیروی زیادی را صرف اسلامی کردن قوانین با مقررات فقه اسلامی کرده است که نمونه بارز چنین ارجاعاتی به فقه را می‌توان در مواد قانونی متعددی که جرایم بسیاری را بدون داشتن کوچکترین وجه شباهتی با جرم محاربه و «در حکم» آن دانسته اند، یافت. دلیل چنین اقداماتی را باید در عدم درک صحیح و شناخت کافی و مبتنی بر مقتضیات زمانی و مکانی فقه کیفری و ناتوانی در استخراج اصول کلی فقهی کیفری از میان نصوص متنوع دانست. با توجه به تردیدهای موجود در خصوص جواز اعمال مجازات اعدام در تعزیرات در میان حقوقدانان و از سوی دیگر با توجه به تصریح قانون اساسی مبتنی بر موافقت و تطابق کلیه قوانین و مقررات موضوعه کشور با شرع انور، به نظر می‌رسد که فقه اسلامی با سرمشق قرار دادن آیات شریفه ای از قرآن که اهمیت فراوان حیات انسانی به عنوان یک ودیعه ای الهی به آشکارترین شکل ممکن مورد تایید قرار داده‌اند؛ درصدد تضییق دایره مجازات سالب حیات و حفظ دماء افراد ملت بر آمده است و تکلیف مجازات‌های تعزیری که به اعتقاد فقها، هدف اصلی از جعل و اجرای آنها اصلاح بزهکار و ممانعت از عودت به ورطه بزهکاری است، مشخص می‌شود. بدیهی است که تجویز و اعمال کیفر مرگ در این قسم مجازات‌ها به منزله پاک کردن صورت مسئله و نقض غرض از سوی شارع از وضع آنها خواهد بود. پس قانونگذار ایران که طبق قانون اساسی موظف به قانون نویسی وفق اصول و موازین اسلامی است باید از توسعه بی حد و حصر و بلامنطق کیفرهای سالب حیات اجتناب ورزند؛ حال آنکه در برخی از قوانین موجود شاهد تجویز این مجازات در قبال ارتکاب جرایم تعزیری هستیم که متأسفانه قانون مبارزه با مواد مخدر از این جمله است که به جای اینکه با واقعیت جامعه منطبق باشد و به جای مبارزه با علت، به مبارزه با معلول پرداخته است و باعث تشدید معضل شده است.

۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

مجازات مرگ مجازاتی است بسیار شدید و برگشت ناپذیر؛ با ظهور جنبش‌های لغو مجازات اعدام و توسعه هر چه بیشتر اصول حقوق بشر، اسناد بین‌المللی متعددی در راستای محدود کردن و لغو مجازات اعدام تصویب شد. از سوی دیگر ایران کشوری است که بنا به گزارش سازمان عفو بین‌الملل بالاترین آمار اعدام‌ها را به خود اختصاص داده و همواره توجه مجامع بین‌المللی را در این خصوص به خود جلب نموده است. در این پژوهش بر آنیم که با بررسی و ارزیابی شاخص‌های ناظر به اصل تناسب در جرایم تعزیری مستوجب اعدام، اصل تناسب و میزان رعایت آنها در این

جرائم به لحاظ تئوری و نظری مورد بررسی قرار دهیم و به بررسی امکان مرگ زدایی از جرائم تعزیری و راهکارهای آن خواهیم پرداخت.

۴-۱ پیشینه تحقیق

در حقوق کیفری بحث جرائم مواد مخدر به خصوص قاچاق آن سابقه طولانی دارد و در کنار آن حقوقدانان با تألیف کتب و مقالات فراوان در این زمینه به تفسیر قوانین پرداخته اند، همچنین پایان نامه‌هایی نیز در این خصوص دیده می‌شود که در این بحث به بررسی تعدادی از آنها می‌پردازیم:

۱- مرتضی آذریان قهفرخی، ۱۳۹۵، کنفرانس ملی فقه، حقوق و روانشناسی: در این مقاله به بررسی مفهوم قاچاق و تاریخچه قاچاق مواد مخدر و روانگردان پرداخته شده و اهداف و ویژگی مجازات اعدام را مورد بررسی قرار داده و در آخر ارباب ناشی از اعدام را ناکارآمد دانسته و علت گرایش به قاچاق مواد مخدر را فقر و تنگدستی می‌داند.

۲- منصور رحمدل، ۱۳۷۰، مجله حقوقی و قضایی دادگستری، شماره ۳۲: در این مقاله به تحولات سیاست جنایی تقنینی و تحولات سیاست جنایی قضایی ایران در زمینه مجازات اعدام در جرائم مواد مخدر پرداخته شده است. نویسنده معتقد است سیاست تعیین مجازات اعدام برای این جرائم به مرور زمان با روشن شدن ثمربخش نبودن مبارزه شدید رفته رفته از شدت عمل کاسته شده و قانونگذار سعی در ایجاد راه‌های فرار از اعمال این مجازات نموده است.

۳- حسن پوربافرانی، امین مسائلی، ۱۳۹۶، فصلنامه علمی پژوهشی مجلس و راهبرد، شماره ۹۱: در این مقاله به بررسی هدف مکافات دهی پرداخته شده و مکافات دهی با اعدام را مسیر اشتباه دانسته است و همچنین نتایج مسیر اشتباه هدف مکافات دهی با اعدام را مورد بررسی قرار داده و نویسنده بر این نظر است که کیفر اعدام در قانون مبارزه با مواد مخدر در محقق کردن اهداف مجازات‌ها ناتوان بوده و نه تنها از وقوع جرائم مواد مخدر کاسته نشده بلکه حکایت از شکست در تامین هدف اربابی و جلوگیری از ارتکاب جرم می‌کند.

۴- علی راعی، ۱۳۸۸، دانشگاه قم: در این پایان‌نامه به تفصیل سیاست‌های جنایی ایران در قبال مبارزه با جرائم مربوط به مواد مخدر در پرتو سیاست‌های معتبر بین‌الملل پرداخته شده است و پس از آن با عنایت به سیاست‌های اجرایی منطقه‌ای در استان خراسان به آسیب‌شناسی موارد موجود پرداخته شده است.

۵- مهرانوش کیال، ۱۳۸۷، دانشگاه علامه طباطبائی: این پایان‌نامه به طور کلی با نگاهی به همه

اسناد بین المللی الغا یا محدود کننده اعدام، به بررسی این مجازات با توجه به دو رویکرد داخلی و خارجی پرداخته است.

۱-۵ سوال های تحقیق

سوال اصلی:

خوانش قضایی از قانون مواد مخدر بعد از اصلاحات سال ۱۳۹۶ چگونه است؟

سوال فرعی:

۱. مهمترین ایراد وارده به قانون مبارزه به مواد مخدر چیست؟
۲. آیا مجازات اعدام در جرائم مرتبط با مواد مخدر تا کنون بازدارنده بوده است یا خیر

۱-۶ فرضیه های تحقیق

فرضیه اصلی:

مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر بازدارنده نبوده است.

فرضیه فرعی:

- سیاست جنایی تقنینی سرکوبگران اعدام با سیاست جنایی قضایی مطابقت ندارد.
- بنظر می رسد مجازات اعدام در جرائم مرتبط با مواد مخدر تاکنون بازدارنده نبوده است.

۱-۷ اهداف و کاربردهای تحقیق

۱-۷-۱ اهداف علمی

آماج این تحقیق به طور کلی در راستای جلب توجه به مجازات های سالب حیات و لزوم بازنگری در این روش های کیفر، خصوصاً در مجازات های تعزیری و برجسته کردن این واقعیت است که مجازات های تبعی و خشنی همچون اعدام نتوانسته اند چنان راهگشا باشند و جای آن دارد به راهکارهای دیگری روی آورده شود؛ که هم منافع عمومی در آنها مورد توجه قرار گیرد و هم جنبه های پیشگیرانه کیفر رعایت شده، ضمن اینکه با رعایت کرامت و شأن انسانی، مجرمین را هم به سزای اعمال خود برساند. اما لازمه این امر تحقیق بیشتر جرم شناسانه و ریشه یابی علل جرایم مواد مخدر در جامعه است و نه لزوماً اجرای مجازات های خشن و منسوخی همچون «اعدام».

۱-۷-۲ هدف کاربردی

هدف از پرداختن به این بحث ارائه راهکارهایی برای اصلاح قوانین و اتخاذ سیاست های پیشگیرانه و درمانی است و بررسی و طرح این واقعیت که اعدام راه مناسبی جهت پیشگیری از این جرایم نمی باشد و ابتدا باید زمینه های وقوع جرم را از بین برد. در این پژوهش نظر بر این است که

با توجه به کثرت مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر و پیامدهای اجتماعی آن بر خانواده های محکومین و از طرف دیگر پیامدهای سیاسی و بین‌المللی آن از نظراتی که با مطالعه فقهی، حقوقی مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر به دست می‌آید به ارائه راهکارهایی جهت جلوگیری و یا حداقل در محدود کردن آن پرداخته شود.

۸-۱ روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش، یک روش توصیفی-تحلیلی است که جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها توسط روش کتابخانه‌ای-اسنادی است.

در این تحقیق از روش پیمایشی جهت جمع‌آوری داده‌ها و بهره‌گیری از روش اسنادی (کتابخانه‌ای) جهت تدوین فرضیه و چهارچوب نظری و سوابق مربوط به پیشینه‌های پژوهش استفاده می‌شود. در پژوهش‌های توصیفی-تحلیلی ابزار گردآوری اطلاعات را می‌توان در فیش‌برداری و روش کتابخانه‌ای (اسنادی) دانست.

در این پژوهش به دلیل توصیفی-تحلیلی بودن آن پس از جمع‌آوری اطلاعات از طریق روش‌های صحیح از قبیل (کتابخانه‌ای و فیش‌برداری و بانک اطلاعاتی و شبکه‌های کامپیوتری و سایت‌های مرتبط و پایان‌نامه‌های مربوط و رساله‌ها و مقاله‌های انجام شده نسبت به تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده پرداخته و با تطبیق داده‌ها نسبت به جمع‌آوری اطلاعات صحیح اقدام می‌نماید.

۹-۱ سازماندهی تحقیق

پایان نامه حاضر در ۵ فصل تنظیم گردیده است، در فصل نخست با عنوان کلیات تحقیق به بررسی بیان مسئله، اهمیت و ضرورت، پیشینه پژوهش، اهداف، سوالات، فرضه‌ها و... می‌پردازیم.

در فصل دوم با عنوان مبانی نظری به بررسی مفهوم شناسی و تاریخچه، اهداف مجازات اعدام در جرایم مرتبط با مواد مخدر و... می‌پردازیم.

در فصل سوم با عنوان مجازات اعدام در قبال جرائم مواد مخدر در حقوق ایران و بررسی آثار آن به بررسی ارکان عمومی جرایم مواد مخدر، آراء مطروحه در زمینه مجازات اعدام در جرائم مواد مخدر، بازتاب و جایگاه کیفر اعدام در جرائم مواد مخدر بر معاهدات و همکاریهای بین‌المللی و... می‌پردازیم.

در فصل چهارم با عنوان مجازات اعدام و بازدارندگی جرایم مواد مخدر به بررسی بازدارندگی

مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر به طور عام، چگونگی وضع مجازات اعدام در جرائم مواد مخدر در ایران، بررسی موارد مجازات اعدام مواد مخدر و... می پردازیم.

در فصل پنجم نتیجه گیری و پیشنهادات خود را ارئه خواهیم داد.

فصل دوم: مروری بر ادبیات و پیشینه پژوهش

۱-۲ مفهوم شناسی و تاریخچه

در زبان فارسی به چیزی که ایجاد سستی و رخوت کند مخدر گفته می‌شود و اکثریت فرهنگهای فارسی در این باره اختلافی ندارند. (معین. ۱۳۶۲، ۳۹۴۱)، اما آن چیزی که در فرهنگ عامه از کلمات مخدر و مواد مخدر استنباط می‌گردد منظور کلیه داروهایی است که به نحوی اعتیادآور باشند به عبارت دیگر کلیه داروهایی که مصرف آنها باعث خویگری و اعتیاد گردد اعم از اینکه سستی‌زا، شورانگیز، وهم‌آور یا مسکن و خواب‌آور باشند از نظر فرهنگ عامه مخدر محسوب می‌شوند، درحالی که بسیاری از آنها نه تنها مخدر (سستی‌زا) نیستند بلکه همانطور که اشاره شد باعث تغییرات دیگری در مصرف‌کنندگان می‌گردند که در بعضی موارد اثرات متضادی به ظهور می‌رسانند.

تعریف کاملی برای مواد مخدر و روانگردان که جامع و مانع باشد نمی‌توان یافت، زیرا اثر اینگونه مواد، حتی یک ماده (مانند کانابیس) متفاوت است. بعضی مخدر، برخی محرک، تعدادی توهم‌زا و شماری اثرات گوناگون دیگری مانند سستی‌زا و ... بر جسم، روان و یا هر دو دارد، حال آنکه مخدر بمعنی سست‌کننده اعصاب است و فقط شامل یک دسته از مواد می‌شود. اصطلاح روانگردان که از مفهوم وسیعتری برخوردار است، جسم را از نظر لغوی در بر نمی‌گیرد، مضافاً آنکه از حیث ترکیبات شیمیایی نیز متنوع بوده و از منابع طبیعی مختلفی استخراج، استحصال و ساخته می‌شود (اسعدی. ۱۳۸۸، ۳۷).

عده‌ای گمان می‌کنند که هر دارویی که از نظر قانونی، تولید، توزیع یا مصرفش تحت کنترل درآید، یا هر ماده‌ای که قانون‌گذار جزو مواد مخدر محسوب کند باید ماده مخدر بدانیم. عده‌ای از قضات و دانشجویان پلیس و علوم قضایی در این گروه هستند. شاید بتوان گفت بهترین تعریف برای ماده مخدر تعریفی است که کلیه جنبه‌های آن اعم از فردی، اجتماعی، دارویی و نیز اثرات فیزیولوژیکی را در بر گیرد، لکن چنین تعاریفی نیز از جامعیت لازم برخوردار نیست، معمولاً در این

بررسی‌ها مطلب از رابطه بین فرد و دارو شروع می‌شود و به اثرات اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی موضوع می‌انجامد و در چندین شرایطی مفاهیم جدیدی برای مواد مخدر بدست می‌دهد. شاید یکی از راه‌ها بررسی جداگانه مواد مخدر از دیدگاه‌های متفاوت باشد. از نظر دارویی^۱: هر ماده‌ای که با تأثیر روی سیستم مرکزی اعصاب قادر به ایجاد تغییرات جسمانی، روانی و رفتاری در انسان باشد، ماده مخدر نامیده می‌شود (رضاپور، ۱۳۹۰، ۱۲).

۲-۲ تعریف اصطلاحی

درباره مواد مخدر تعاریفات زیادی آمده که به نظر می‌رسد بهترین این تعاریف‌ها این است: «هر مواد خام یا ساخته شده که دارای عناصر تحریک کننده یا تسکین دهنده که در غیر موارد طبی یا صنعتی بکار برده شود و مصرف آنها باعث معتاد شدن و دگرگونی در سطح هوشیاری مغز شود، مثل حالت سرخوشی و لذت، خواب آلودگی و سستی. و ضررهایش بالای فرد و جامعه چه از نگاه جسمی یا روحی و یا اجتماعی ظاهر گردد، مواد مخدر گفته می‌شود.» (رضاپور، ۱۳۹۰، ۱۴). این تعریف همه انواع و اقسام مواد مخدر موجوده را در عصر حاضر و آنچه در آینده کشف شود، در بر می‌گیرد.

۲-۲-۱ طبقه بندی انواع مواد مخدر

برای طبقه‌بندی مواد مخدر دیدگاهها و روش‌های متفاوتی وجود دارد ولی محکمترین طبقه‌بندی مواد، طبقه‌بندی بر اساس اثر مواد بر روی فعالیت‌های فکری و وضع روحی بدن می‌باشد که بر این اساس مواد به سه دسته تقسیم می‌شوند: سستی‌زا، توهم‌زا، توان افزا.

مواد سستی‌زا: موادی هستند که فعالیت فکری و بدنی مصرف کننده را کاهش می‌دهند.

مواد توهم‌زا: موادی است که فعالیت‌های فکری مصرف کننده را مختل کرده و وی را دچار اوهام سمعی و بصری می‌نماید.

مواد نیروزا (توان افزا): موادی هستند که فعالیت فکری و گاهی بدنی مصرف کننده را افزایش و باعث ایجاد هیجان درونی می‌شوند، این مواد را محرک نیز می‌نامند (همان، ۲۵).

^۱ -Dnug